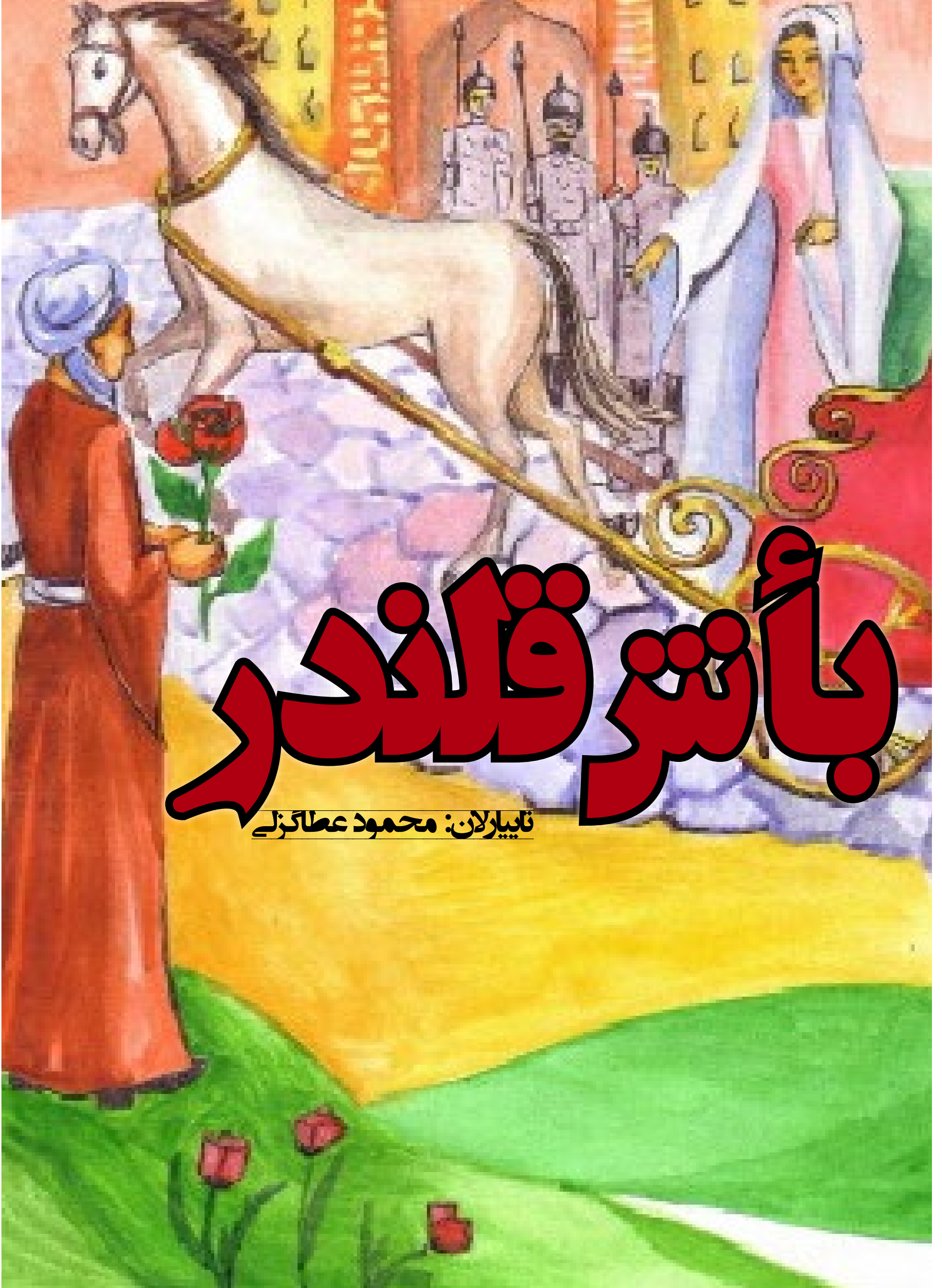

تورکمن ارتہ کے لری

پانچالارا اوقیپ برینگ

@TMYazuw

بانتز قلندر

نایارلان: محمود عطاگزی

باش قلندر

بیر بار اکن، بیر یوق اکن، قدیم ایامدا چار باغلی چاندې بیل یوردوندا بیر پاتېشا بار اکن. اونگا احمد شا دیر اکن لر. اونونگ هیچ پرزندی بولمايان اکن. اول شول پرزندسیزلیگی بیلن قېرق ییل پاتېشالېق سورۆپدیر. سونگرا: «مانگا بیر پرزند بر» دییپ، خدای دان دیلگ ادیپ، یدی گیجه-گوندیزلاپ خدایولې بریار. بو خدایولا غارېپ-پوقارالار هم قاتناشیار. شیله لیک بیلن پاتېشا گیجه یاتاندا دویش گوریار. دویشوندە اونگا اوغلونگ بولجاق دییارلر، شوندان سونگ آی-گون گچپ، اونونگ عیالی گووره لی بولیار. دوقوز آی، دوقوز گونی دولانسونگ، اوندان بیر اوغول بولیار. احمد شا مونگا بگنیپ، شول گون اوغول لاری بولان اهلی انه-آتالاری اوز یانېنا چاغېرېپ:

- سیزینگ اوغلانلارېنگېز هم منینگ اوغلومېنگ بولان گونی بولانې اوچین، اولار هم سیزینگ اوغلونگېز بولار، هم منینگ اوغوم بولار. موندان بو یانا سیزینگ اهلی ایچک-ایچک لیرینگیز هم مندن بولار - دییپ، بولاری راضی ادیار. پاتېشانېنگ اوغلی بولان گونی دورت سانې پوقارانېنگ هم اوغلی بولان اکن. پاتېشا شوندان سونگ یانگقې پوقارالاری هم اوز هولو سېنا گوچوریپ گتیردی، احمد شا اوغلانلارا سردد یالی باش سانې انه که توتدی. شیله لیک بیلن، بو اوغلانلارېنگ همه سینی بیر یرده تربیه لتماگه باشلادی. اوغلانلار یدی یاشېنا باراندان سونگ، بو باش دوغانېنگ هر هایسې بیر هیلی اوقوو-هونار اوورندی لر. بولار اون دورت یاشلارېنا یتدی لر. اون دورت یاشلارېنا یتن لیریندن سونگرا، بولارېنگ هر هایسې بیر آتا مونوپ، کیپ چکیپ گزیردی لر. بیر گوندن بیرگون پاتېشا کوشگونده اوتېرقا، بیر سووداگار بیر صاندېق گتیریپ، پاتېشانېنگ اونگونده قویدی.

پاتېشا:

- بو نامه؟ - دییپ سوراغ بردی ولین، سووداگار:

- بو صاندېق ساتلېق - دییپ، جوغاپ بردی.

-اۇندا ساندىبىغىنگ اغزىنى آچ، ايچىندە نامە بار، گۇرەلى.

-بۇ ساندىبىغىنگ اغزى آچىلماز.

-اۇندا اۇزۇمىز آلانېمىزدان سۇنگرا آچايارېس - دىيىپ، پۇلۇنى بىرىپ، آچىپ

گۇرسە، ساندىبىغىنگ ايچىندە بىر يۇپىك كۇيىنگ بار اكن.

پاتېشا:

-واخ، مىنى آلداپدېر - دىيىپ، يۇپىك كۇيىنگى آچىپ گۇردى ولين، يۇپىك

كۇيىنگىنگ يۇزۇندە بىر سۇرات بار، ايىمان-ايچمان، يۇزۇنە سىردىپ اۇتۇرمالى.

پاتېشا بۇ سۇراتى گۇرۇپ، بېھۇش بۇلۇپ يېقىلدى. سۇنگرا ھۇشۇنا گلىپ،

يانگقى كۇيىنگىنگ يۇزۇنە ياغشى سىرتدى ولين، بىر خۇتا گۇزى دۇشدى. خۇتى

اۇقاپ گۇرسە: «مىن خۇتاي پاتېشاسى نېنگ قېزى گۇل جىمىلە» دىيىپ يازىلپىدېر.

شۇل وۇقتدا مۇلاچىلىق يۇلۇنى اۇقان اۇغلى پاتېشانېنگ يانېندا اۇتېردى. اۇل بۇ

ايشلىرىنگ ھەمەسىندىن خۇردار بۇلۇپ قالدى.

پاتېشا:

-بۇ سۇراتى اۇغۇم گۇرمەسىن - دىيىپ، باشغا بىر تاما ساندىبىغى بىلن اۇكىدىپ،

تامېنگ اغزىنى قۇلپلاپ، آچارېنى ھەم عىالېنا بىردى.

ايندى خۇبى پاتېشانېنگ بىلەكى اۇغۇللارېندان اىشىت. پاتېشانېنگ تۇيس اۇز

اۇغلى بىلەكى دۇغانلارېنا باش بۇلۇپ سىلە گىدىپدىلر. بۇلار سىلدىن قايدىپ

گىلدىلر. اۇلار باش-اۇچ گۇن دېنچلارېنى آلانلارېندان سۇنگ، پاتېشا ھەم وزىر-

وكىللىرىنى اۇز يانېنا آلېپ، پاتېشالىبىغىنى ھەم اۇغۇلۇنا تابشېرىپ، اۇا چىقدى.

ايندى خۇبى ھالكى پاتېشانېنگ مۇلا اۇغۇلۇندان اىشىت. اۇل پاتېشانېنگ اۇز

اۇغۇلۇنېنگ يانېنا گلىپ، بۇ گىزلىن سېرلارېنگ ھەمەسىنى يىكان-يىكان ايتدى.

پاتېشانېنگ اۇغلى بۇلسا گۇرمەسىزدىن شۇل قىزا عاشق بۇلۇپ، اجهسىندىن

آچارى سۇرادى ولين، اجهسى آچارى بىرمەدى. پاتېشانېنگ اۇغلى دۇغانلارې

بىلن مصلحت ادىپ، قاپىنى دۇوۇپ، تاما گىردى. گىرسە ھالكى ساندىق بار،

پاتېشانېنگ اۇغلى ساندىبىغى آچىپ گۇرسە، قېزىنگ سۇراتېنا گۇزى دۇشۇپ، جانى

دىلى بىلن عاشق بۇليار. اۇل آتاسى نېنگ گىلمەگىنە ھۇلۇغىپ، شۇل قېزىنگ

اېزېندان گىتچىك بۇلدى. اۇندا ھەم دۇغانلارې قۇيېرمان ساقلادىلار. اۇل آتاسى

قايدىپ گىلندە:

- مانگا شۇل قېزى آلپ بر - دىدى.

آتاسى:

-اۇل پاتېشا بىزە قېزىنى بىر، اورشالى دىسىك-دە، گۆيجۆمىز آسغېن -

دىدى.

اۇندا اوغلى:

- مانگا رۇغصات بىر سىنگ، اۇزۇم آلارېن - دىدى.

بۇلار باش دۇغان بۇلۇپ، آتالارېندان رۇغصات آلپ، قلىندر گىمىنە گىرىپ،

پىادا، خېتاي پاتېشاسى نېنگ شېرىنە داخلى بۇلدۇلار. بۇلار بارېپ، بىر ساراي دان

جاي تۇتۇپ، شۇندا بۇلۇپردى لىر. اما بۇلار پاتېشانېنگ قېزىنى ناھىلى گۇرچك لىرىنى

بىلمە يارلىر. آخېرى مصلحت ادىپ:

-ھەر ھاسېمېز بىر ايشە مشغۇل بۇلالېنگ - دىدى لىر.

شۇ حالتدا سۇراتكشلىك يۇلۇنى اۇقان دۇغانلارې:

-مىن قاغېزدان شىكل دىر گۆل ياساېن - دىدى.

اۇندان سۇنگ سۇرات ياساماغا باشلاپ، قاغېزدان بىر گۆل ياسادې، مۇنى

ھم سارايمانېنگ اوغۇنا بىرىپ، ساتدېرېپ، سارايمانېنگ اوغۇنا ھم گۆلۇنگ

پۇلۇنېنگ يارېسېنى بىردى لىر. بۇ اوغۇلانېنگ گۆلى شىلە گچگىن بۇلدې، حتى بۇلار

باشغا ايش اتمان، يکە گۆل ساتېپ، اىيىپ-ايچىپ ياتېرلار.

بیر گۆن اۇغلانا قاتې ياغشې گۆل ياساپ بېردى لىر-۵۵:

-مۇنې يۆز تۆمىن دىن آشاغا بېرمە - دىدى لىر.

سارايما نېنگ اۇغلى ھىم بۇلىار دىيىپ، گۆلى آلېپ، كۆچا چىقدې ولىن، كۆچە دە اۇلې قالماغال بار اكن. اۇغلان بۇ نامە كآ دىيىپ دۇردې ولىن، پاتېشانېنگ ياسا وۇللارې ادام لارې كۆچە دىن قو وۇپ گلىار، اېزىندان ھىم بىر تۇپار يۆزى پېردە لى عىال-قېزلار گلىار.

- بۇ نامە؟ - دىيىپ سۇرادې.

ياسا وۇللارېنگ بىرى:

- پاتېشانېنگ قېزې باغ سىلىنە بارىار، آىرېل كۆچە دىن! - دىيىپ قېغېردې. بۇ-دا كۆچانېنگ بىر يانېنا سۇ وۇلۇپ دۇردې. شۇل حالتدا-دا آىنالى پاي تۇندا گلىان پاتېشا قېزې نېنگ گۆزى اۇل اۇغلانا دۇشدى. گۆرسە، اۇنۇنگ اىندە بىر اۇوادان گۆل بار. پاتېشانېنگ قېزې پاي تۇنې ساقلا دې، اۇل اۇغلانى چاغېرېپ: -گۆلۇنگى ساتجا قىمى؟ - دىدى.

اۇ-دا:

-ھاوا - دىيىپ، گۆلۇنى يۆز تىنگا سات دې.

پاتېشانېنگ قېزې:

- بۇ گۆلى كىم ياسايار؟ - دىيىپ سۇرادې.

اۇندا اۇل اۇغلان:

-مىن ياسايار - دىيىپ، جۇغاپ بېردى.

پاتېشانېنگ قېزې:

- سىن ياسايار بۇلسانگ، ھىر گۆنكى گۆلۇنگى مانگا گىتير-دە دۇر - دىدى.

اۇل-دا بۇلىار دىيىپ آىت دې.

پاتېشانېنگ قېزې بۇلسا سىلە-دە گىتمان، اۇوادان گۆلى آلېپ، اېزىنا قايت دې. شىلە لىك بىلن، بۇ اۇغلان گۆل ياساپ، ھىر گۆنكى ياسان گۆلۇنى پاتېشانېنگ قېزىنا ساتماغا باشلا دې. بىر گۆن بۇ سۇرات ياسايار شازادا قاتې اۇوادان بىر گۆل ياسا دې. اۇل باشغا بىر قاغېدېنگ يۆزۇنە حۇوزا آقېپ بارىان دىر يانېنگ سۇراتېنې چكىپ، شۇل گۆلۇنگ ياپراغې نېنگ آشاغېندا بىر قېراسېنې چىقارېپ قويدې-دا، پاتېشانېنگ قېزىنا اكىدېپ بىر دىيىپ، سارايما نېنگ اۇغلۇنې اىر دى. سارايما نېنگ

اوغلى بۇ گۆلى أكیدیپ، پاتېشانېنگ قېزېنا آلتې يۆز تىنگا ساتدې. پاتېشانېنگ قېزې بۇ گۆلۆنگ ادیلیشىنى بېلەكى گۆل لردن ياغشى گۆرۆپ، اینه آلپ سړدیپ دۇرقا، بېردن شول قاغېدا گۆزى دۆشدى. «بۇ قاغېدا نامة كا؟» دىيپ، اینه آلپ، قاغېدې آچپ گۆرسه، قېزېنگ كۆشگۆنىنگ يانېنداقي دريانېنگ صۇراتېنى هم چكىپديرلر.

قېز دىسىنه يانگقى سارايمانېنگ اوغلونا:

-دوغرېنگې آیت، بۇ گۆل لرى، بۇ قاغېدې كيم ياسادې؟ - دىيپ سۇرادې.

سارايمانېنگ اوغلى:

- مۇنى اوزۆم ياسادېم - دىيپ، جۇغاپ بړدى.

اۇندا قېز:

- سىنىگ اوزۆنگ ياسايان بۇلسانگ، اۇندا مېنىگ گۆزۆمىنگ آلنېندا هم ياسا.

هانې، قايچې و قاغېدا گتيرىنگ - دىيپ بۇيۇردې.

كىنيزلر هم قاغېدا، قايچې گتيردى لر ولین، بۇ اوغلان هيچ بىر زات ادېپ بىلمه دى.

قېز پنه:

- سىن دوغرېنگې آیت، بۇ گۆلى كيم ياسايار؟ - دىيدى.

اۇندا سارايمانېنگ اوغلى:

- مانگا آیتما دىيپ سارغايدې لار - دىيدى.

قېز سارايمانېنگ اوغلۇنى قېسسادي ولین، اول أهلى بىلن زاتلارېنى آیتماغا

باشلادې:

-بىزىنگ سارايمېزدا باش سانې قلندر بار، شۇلارېنگ بىرى ياسايار - دىيدى.

اۇندان سۇنگ قېز اینه قاغېدا، قلم آلپ، بۇ قلندارلارا خط يازپ، سارايمانېنگ

اوغلۇندان ايېردى. سارايمانېنگ اوغلى اینه بىر خط آلپ گلدى.

قلندارلار بۇ خطې اوقاپ گۆرسه لر، قېز خطېندا: «سىز نيره دن گلدىنگىز، نامة

اۆچىن گۆل ياساپ ساتيارسېنگېز؟» دىيپ يازپدېر. بۇ خطې اوقاپ، بۇلار شاد

بولۇپ، مۇلا آغالارېنا:

- سىم بىر خط ياز، مۇلاپخېنگې شۇ يردە گۆرکىز - دىيدى لر.

اول هم اینه دؤوت - قلمېنى آلپ: «بىزىنگ شازادامېز سىزه عاشق بولدى،

شۇنۇنگ اۆچىن گلدىك» دىيپ، باشدان گچن لرىنى بىرىن - بىرىن ادېپ يازدې.

بۇ سۇراتچې دوغانې ھەم تازەدەن بىر گۆل ياسادې. شۇنداق ئۇنىڭكى ياسان گۆللىرى بىر يانا، بۇ گۆل ھەم بىر يانا. ئۇنداق باشقا ھەم شازادا بىلەن قېزىپ سۇراتچې بىر يەر چىكىپ، مۇنې ھەم گۆلۈنگە آراسىنا سالپ، يانگى سارايمانېنگە ئۇغلۇنداق ئايردى. سارايمانېنگە ئۇغلۇ بۇ گۆل ھەم قېزا گىتېرىپ بېردى. قېز گۆل ئالپ سېرتدى ولېن، ئىچىندە ئىنە قاغىدا بار. گۆرسە، بىر خەت. خەت ئۇقاپ گۆرسە، ئىنە-دە بىر قاغىدا گۆرۈندى، مۇنې ھەم ئالپ سېرتدى ولېن، ئۇز سۇراتچې بىلەن بىر شازادانېنگە سۇراتچې بار. قېز سۇراتچې گۆرۈپ: ”بىر شۇنۇنگە بىلەن گۆرۈشدىرسەنگىز!“ دېيىپ خەت يازدى. بۇ خەت ھەم سارايمانېنگە ئۇغلۇ گىتېرىپ، قەندەرلەر بېردى. ئۇنداق سۇنۇگ ئىنە بىر گۆل ياساپ، دوغانې كەرىزگە ئىيال گىمىنە گىرىپ، قېزىپ كۆشگۈنە بېردى. بارپ، قېز بىلەن تانىشپ، ئۇزلىرىنىڭ نامە ئۇچىن گەللىرىنى يەكە-يەكە ئايتدى.

قېز ئۇنداق:

-ئاهىلى ئادىپ شازادا بىلەن تېز تاپشېپ بېلىس؟ - دېدى.

ئۇندا كەرىزگە:

- سىز مېنىڭ قازان قۇمۇمې چىكىپ ئېتىشسەنگىز، مېن سېنىڭ ئۇچىن جاپىڭغا ئىچىندە كەرىز قازىپ باشلاپ، ئۇن باش گۆندە ساراى داقى جۇرامىزىڭغا ئىچىندە چىقارپ - دېدى.

ئۇندا قېز: ”بۇلىار“ دېيىپ، ئۇز بۇلىان ئۇيۇندەن كەرىز قازدېرماغا باشلاپ. يانگى كەرىزگە كەرىز قازىپ، قېزىپ كەنىزلىرى ھەم ئۇنۇنگە قازان قۇمۇمې چىقارپ، قۇمۇمې ھەم كۆشگۈنگە ئاقاسېنداق گەچىان دېرە دۇكىارلەر. شىلەلىك بىلەن، ئۇن باش گۆندە ئۇز بۇلىان جۇرەللىرىنىڭ ئىچىندە چىقېپ، قېزا خەت بېردى.

قېز:

- شازادانې ئالپ گەل - دېدى.

ئۇنداق سۇنۇگ شازادانې قېزىپ كۆشگۈنە ئالپ گىتېردى. بۇلار بىر-بىرىنە دۇشۇپ، ئالتې ئاى دۇوران سۇردۇلەر.

بىر گۆندە بىر گۆن پاتېشانېنگە قۇلاغېنا: ”پېلان ساراىدا باش سانې قەندەر بىر يېل بارى ئىيىپ-ئىچىپ ياتېرلەر. ئۇزلىرىنىڭ ھەم ئادىان ئىشلىرى يۇق. نامە ئىشە گەللىرى ھەم مالىم دال“ دېيىپ بىر مېش قۇلاغېنا دېدى.

پاتېشا بۇ خَبَرې اِشيدىپ، وزيرينه:

- شۇ گىجە بىز قَلَنَدَر گِييمينه گىرىپ، شۇلارې بارلاپ گِلەلى - دىدى.

وزير ھم:

- بۇليار، قِبَلەى عَالِم- دىدى.

اۇلار آغشام يل ياتانسۇنگ قَلَنَدَر گِييمينه گىرىپ، يۇلا دۆشدۆلر. بارسالار، اۇلارېنگ بۇليان حُجرەسىندىن اېشېق گۇرۇنيار. يۇواشجا بارپ، قاپېدان اېشېقلاپ گۇردۆلر ولىن، پاتېشانېنگ قېزې شازادا بىلن، كِنيزلرى ھم دۇغانلارې بىلن عىشې- عشرت سۇريارلر. پاتېشا بۇ ايشلرى گۇرۇپ، اىچىنە اوت دۆشۇپ، قېلېجېنې سېرپ، قاپېدان گىرچك بۇلدې ولىن، وزيرى اۇنې قۇيېرمان ساقلادې. اۇل:

- دۇر پاتېشاھې عَالِم، ايلدە مَنگِزِش قېز كۇپ، بۇلارېنگ اۇز عياللارې بۇلايماسېن، اۇنگۇرتى بىر قېزېنگ بۇليان جايېنې بارلاپ گِل، اۇنيانچا مَن قاپېدا قاراوۇل دۇرايېن - دىدى.

پاتېشا:

- سَن اۇندا، بىر يانا بۇتنامان، قاپېدان آدام چېقارمان دۇر، مَن قېزېمې بارلاپ گِلەيىن - دىدى.

وزير ھم: ”بۇليار“ دىدى. پاتېشا بارلاماغا گىتدى ولىن، وزير اۇلارېنگ قاپېلارېنې اۇردې. اۇلار ھم:

- كىمسىنگ؟ - دىدىلر.

اۇندا وزير:

- مَن سىزە ياغشېلېغا گلدېم، يامانلېغا گلمەدېم - دىيىپ، اىچرىك گىردى:

- پاتېشا اىكىمىز سىزى بارلاماغا گلدېك ولىن، پاتېشا قېزېنې و كِنيزلرىنى سىزىنگ يانېنگېزدا گۇرۇپ، قَهَرې گلىپ، اىچرىك گىرچك بۇلدې ولىن، مَن: »ايلدە مَنگِزِش قېز كۇپ، ايلكى بىلە قېزېنگې بارلاپ گۇر، قېزېنگ يريندە بۇماسا، گِل- دە، نَامە اِتْسِنگ اِدَاى“ دىدېم.

اۇل شۇ وُقْت بارلاماغا گىتدى. ايندى اۇل آيلانېپ باريانچا، سىزىنگ ياقېن يۇلۇنگېز بۇلسا، تىزلىك بىلن يرينگىزدە تاپېلېنگ، يِنە پاتېشا بارمانقا پاتېشادان اۇنگۇرتى شۇ تايىدان تاپېلېنگ - دىدى.

دِسسىنە قېزلار شۇل قازېلان ناغېم بىلن گىدىپ، پاتېشادان اۇنگۇرتى بارپ،

اۋز يېرلرئنه گچئپ، اۇقلان بۇلۇپ ياتدېلار. پاتېشا گئئپ گۇرسه، قېزې يېرئنده اۇقلاپ ياتېر.

پاتېشا:

-دۇنيادە اۋز قېزېما مئنگزئش ادام كۇپ اكن، تاس مئ بئر نأحق قانا قالجاق اكنئم، مئ مۇندان الله قۇتاردې- دئئپ، ئنه-دە اېزئنا قائتدې.

قېز ئنه كئئزلرئ بئلئ شۇل ناغئم بئلئ گئئپ، ئنه عئشئ-عشرته اوتۇردېلار. پاتېشا بئر هايقۇدان سۇنگ گئئپ گۇرسه، وزئر قاپئ دا قېلېچئني سېرېپ دۇر، پاتېشا قاپئ دان اېشېقلاپ گۇرسه، قېزې ئنه بۇ تايدا كئپ چكئپ اوتېر. پاتېشانئنگ ائچئنه اوت دۇشۇپ: «ئنه بئر بارلاپ گلهئئن» دئئپ گئتدئ. بارېپ گۇرسه، قېزې بۇ گزگم يېرئنده اۇقلاپ ياتېر. شئلهلك بئلئ، پاتېشا بئر نأچه يۇلا گئدئپ گلدئ. آخېرې وزئر:

- پاتېشام، دألئرهدئنگئزمئ؟ سئزه نامه بۇلدئ؟ قېزئنگ يېرئنده اۇقلاپ ياتان بۇلسا، سئ نامأني پئكئر ادائنگ؟ دۇنيادە مئنگزئش ادام كان-دئئپ، پاتېشاني آلپ قائتدې.

آرادان بئر نأچه وُقت گچئسۇنگ، يانگقئ درووشلر وزئرئ اۇغرئنچا مېھمانچئلئغا چاغېرېپ، مصلحت اديپ، بۇ شھردن قاقماقچئ بۇلدۇلار.

وزئر يالاندان سېرقاولان بۇلۇپ، پاتېشاسېندان قېرق گۇن رۇغصات آلپ، بئر گئجه ماشغالاسئ بئلئ بار زادئني آلپ، شھردن چئقېپ، شازادالارئنگ شھرئنه طاراپ قاقچپ گئتدئ. مۇنۇنگ قاقانئني هئچ كئم بئلمهدى. شازادالار هم بئر نأچه گۇن آرادان گچئسۇنگ، قېز بئلئ مصلحت اديپ، اۇزلرئ نئنگ كئمديگئني خطا يازېپ، خطئ هم بۇليان حۇجرهلرئ نئنگ يۇزۇنه ياپئشدېرېپ، هر هايسئ پاتېشانئنگ تئله خاناسېندان بئر ياغشئ آتئ مۇنۇپ، قېزئ هم آلپ قاقچدېلار. بۇلارئنگ قاقانئني كئئزلرئنگ بئرئ پاتېشا خېر بېردئ.

اۇندا پاتېشا:

-وزئرئمئ چاغېرئنگ - دئئپ، بئر ياساوۇل ائېردئ.

ياساوۇل گئئپ گۇرسه، وزئر هم قاقچپ گئدئدئر. سۇنگرا پاتېشا وكيلىنى يانئنا آلپ، قَلندَرلارئنگ حۇجره سئنه گئئپ گۇرسه، قَلندَرلار هم يۇق. پاتېشا اۇنگكئ بۇلان ائشئرئنگ همه سئني وكيلىنه باشدان-آياق آئتدئ. وكيلى حۇجرانئنگ

قاپسېنى دۋوۋپ، گىرىپ گۆرسە، حۇجرانىڭ اورتاسېندا بىر ادام سېغار يالې دىك بار. تامېنگ يۈزۈندە بىر خَط بار، دىسىنە خَطې آلېپ، اوقاپ گۆرسە، بۇ خَطدا: «بىز دروۋش دالدىك، يۇنە سىنىڭ قېزېنگا عاشق بولۇپ گلىپدىك، اۋزۈمىزى دروۋش لىاسېنا سالپىدېق، آخېرى سىنىڭ قېزېنگ بىلن پىرىنگ آشاغېندان قارىم قازېپ، مَقصدېمېزا ىتىپ، قېزېنگېزې ھىم آلېپ گىتدىك. مِىن اَحْمَد شانېنگ اوغلى، شازادا» دىلىپدىر.

پاتېشا وكىلىندىن مَصْلَحَت سۇرادې ولېن وكىل: «اپزېندان قۇوماغېمېز بىلن ھىم اۇلار تاپدېرماز، اىنگ قۇوۋسې اپزلارېندان گىتمىزلىك» دىيىپ آيدانسۇنگ، پاتېشانېنگ قھرى ياتېشېپ، اۇلارې قۇوالامازلېغې يۈرگىنە دۋودى.

اىندى خېرى شازادالاردان اشىدىنگ. بۇلار چۇللردە پىل كىمىن، دېلردە سىل كىمىن، بادې صَرَصَر كىمىن، آز يۇرأپ، كۇپ يۇرأپ، بىر چىشانېنگ باشېنا دۇشدۇلر. بۇ آغشام چىشانېنگ باشېندا ياتدېلار. بۇ گىجە مُلا دۇغانلارې قاراوۇل دۇردې. دۇغانلار يادانسۇنگلار دررو اۇقا گىتدىلر.

مۇلا پاخېر كۆلم بارماغېندان بىر آزاجېق پاكى بىلن دىلېپ، دۇز سىپىپ، پۇغتا دانگدې. مۇنۇنگ آزارې بىلن ارتىرە چىلى اۇقلامادې. دانگدان نماز وقتلار بىردن اۇچ سانې كىدرى شاپىرداشېپ، چىشانېنگ باشېندا قى چىنارا قۇندې. بىرى دىلە گلىپ: «باجېلار، بىلىارمىسىنگىز، بىزە شۇ گۇن عزيز مېھمانلار گلىپدىر، بۇلارې سېلاماق گىرك» دىدى. اۇندا باشغا بىرى: «بىز بۇلارې نامە بىلن سېلاغلارېس؟» دىدى. اۇندا اۇچۇنجى: «بۇلارې سۇز بىلن سېلاماق گىرك» دىيىپ، سۇز بىلن سېلاماغا باشلادې: «اى باجېلار، مېھمانلار اۇقۇدا بولسا، اۇيانسالار، اۇيا بولسا، اىشېتسەلر، مِىن بۇلارې سېلاجاق» دىدى. اۇندا پىنە بىرى: «سېلا، باجې، سېلا» دىدى. اىندى اۇل سېلاماغا باشلايار.

- اى باجېلار، بىلىارمىسىنگىز، بۇلار شېرلېرىندىن شۇ قېز دىيىپ گىدنلېرىندىن سۇنگ، اتالارې آغلاپ-آغلاپ كۇر بولۇپ، اۇز پىرىنە دۇغانېنى پاتېشا ادىپ قۇيدې. شۇل آغالارې بۇلارېنگ بارىانېنى اشىدىپ، اۇنگۇندىن بىر تۇپار آت اىپرىار، شۇلارا مۇنۇپ گلىسىنلر دىيىپ، شۇل اتلارې مۇئمان، اۇلار جادې-تىلىسىم بىلن ادىلن اتلاردېر. اۇلارا مۇنسەلر، بۇلارې آسمانا آلېپ گىدىپ قۇىبارلر، اىنگ اۇلې تىكەلرى قۇلاقلارې يالې بۇلار. سۇنگرا مۇندان ساغ-آمان گچىپ، شېرلېرىنە بارانسۇنگ،

بۇلار اۆچين تآزه بير دروزه اديلندير. اول-دا جادپلي دپر. اول دروزه دن گيرمان، بيله كي دروزه دن گيرمه لي دي لر، اكر اول دروزه دن گيرسه لر، اتلاري زاتلاري بيلن اوت آلپ او لير لر. سونگرا كو شك لرينه يتيپ بار يارقا لار، قيرق سانې مۇلا چپقپ، گوروشچك بۇلار لار، اولار بيلن هم گوروشمان، اولاري هم چاپپ اولدورمه لي دير لر، چونكي اولار بنگ الي نينگ ايچينده زهر باردپر، گورشن بولوپ، بۇلارا زهر قويپرچك دير لر. ينه-ده، اغشام شازادا ياتاندا گيجه ساقلامالي، سبابي جادي بيلن بير اژدارها اتيديلن دير، اول-دا گيجه شازاداني چاپپ اولدورچك دير، اونې هم اولدورسه لر، اوزلريني اهلي بلالاردان ساغ-آمان قوتار يار لار. اتلاري بنگ گوزونه-ده شو چينار بنگ ياپراغي بنگ سوووندان دامدپرسا لار، گوزي اچپا لار. شو زاتلاري كيشا آيدان ادام هم داش بۇلار - دييدي لر-ده، اوچوپ گيتدي لر.

مۇلا بولسا بۇ سېرلار بنگ هممه سيني اشيتدي. ارتير توردۇلار ولين، مۇلا: - مانگا رۇغصات برسەنگيز، من شو تايدان باشپمي-اياغپمي آلپ گيتچك، اكر رۇغصات برمه سهنگيز، اوزومي اولدورچك - دييدي.

اۇندا دۇغانلاري:

- هيچ بيله ايش بولماز - دييپ، مۇلا تووللا اتيدي لر.

اۋندا مُلا:

- دوغانلار، تا شەرىمىزە بارىپ، ساغ-آمان يىرشىيانچاك، شازادالېغى مانغا بىرىنگ، مىن ھەر زات اتسەمم، مىن شۇنى شىدىيانگ دىيمەلى دال - دىدى.
اۋندا شازادا:

- بۇلىار - دىيىپ، شازادالېق يۈزۈگىنى مُلانېنگ بارماغىنا گچىردى.
- يۈرۈنگ اۋندا - دىيىپ، مُلا اۋلارېنگ اۋنگ لىرىنە دۈشۈپ اۋغرادى.
بىرناچە مىنزىل يۈل يۈرۈپ، اۋز شەرىلىرىنە داخلى بۈلدۈلار. بۇلارېنگ گلىانىنى اشىدىپ، پاتېشا خىر بىردى لىر. پاتېشا بۇلارې يالاندان سېلان كىشى بۈلۈپ، بىرناچە جادى لى اتلارې اۋنگ لىرىندىن اىرىپ: «شۇ اتلار مۈنۈپ گلىسىن لىر» دىين. بۇ اتلارې گتىردى لىر ولىن، يانگقى مُلا بۇلارېنگ اھلىسى نىنگ باشىنى كىشىدىردى. سۈنگرا شەرىنگ اىچىنە گىردى لىر ولىن، پاتېشا و اۋنۈنگ وىزىر-وكىل لىرى بۇلار يۈل بىرىپ: «سىزىنگ اۋچىن قىزىلدان دىروزە اىدىرىپ قۈيدۇق، شۇندان گىراىىنگ» دىدى لىر ولىن، مُلا: «اۋل سىزىنگ اىشىنگىز دال» دىيىپ، باشغا بىر دىروزەدىن گىردى لىر. كۈشك لىرىنە پىتىپ بارىارقالار، بىر تۈپار باشى سىلەلى مُلا چىقىپ، بۇلار بىلن گۈرۈشچىك بۈلدى ولىن، بۇلارېنگ ھىم كىلە لىرىنى كىدى. سۈنگرا، آغشام شازادا داغى ياتجاق بۇلاندلارېندا: «مىن ھىم سىزە قاراوۈل بۇلجاق» دىيىپ، مُلا اۋلار قاراوۈل بۈلدى. شازادالار اۋقلادى ولىن، اىشىگىدىن بىر آژدارھا بۇلارې چاقماغا گىلدى. مُلا، مۈنى ھىم اۋلدۈردى. اىرتىر اتلارې نېنگ گۈزۈنە ھىم چىنارېنگ ياپراغى نېنگ سۈۈۈنى دامدېردى ولىن، اۋنۈنگ ھىم گۈزى اچىلدى.

سۈنگرا پاتېشا يالاندان آغلان بۈلۈپ:

- سىنىنگ اۋغۇللارېنگ مىنى ماسغارا اىدى. مۈنى نامە پىتىدىنگىز؟ - دىيىپ، درغضب بۈلدى.

اۋندا شازادا:

- بۇ سېرلارې مُلادان سۇرا، مُلانېنگ ادىن اىشى - دىدى.

اۋندان سۈنگ مُلادان سۇرادى لار. مُلا اىتماجاق بۇلسا-دا قۇيمان، اىتماغا مجبور اىدى لىر. مُلا بۇ سېرلارې پىكە-پىكە اىدېپ بىردى ولىن، اۋل دۈنگۈپ ياتان قارا داشا اۋورۈلدى. احمەد شا ھىچ زات سۇرامالى دال اكنىم دىيىپ، كۈپ پۇشمان اىدى. شازادا بۇلسا اتاسېنا قھرى ادىپ، باش آلېپ، چۈل پىبابانا گىتدى. چۈل-پىباباندا مُلا

دوغانې نېنگ ياسېنې توتوپ گزيپ يوركا، اول بيردن شول يول بويوندا آقېپ ياتان
چشمه لرينگ اوستوندين گلدى.

شازادا هم: ”گل، شو چشمانينگ باشندا من هم ياتېپ گوره يين، بلكام، ملا
دوغانې نېنگ دردينه شپا تاپارېن“ ديين پيکيري گونونه گتيريپ، بو گيجه شو
چشمانينگ باشندا ياتدي. اول دانگدان اويانېپ، گوزونى آچېپ ياتېردې ولين،
بيردن اوچ سانې کيدري گليپ، چنارېنگ اوستونه قونان.

يانگقې کيدري لرينگ بيرى: ”دوغانلار، بيليارميسينگيز، سيزه مېهمان گليپدير.
مونونگ دردينه درمان اده لينگ“ ديين آيدان. اوندا بيله کي لرى: ”دوغري
آيديانگ، دوغان جان، درمان اتمک گرک“ ديين لر. اوندا يانگقې دوغانلارې:

”درمان اتسک، مېهمانېنگيز اوقودا بولسا، اويانسا، اويا بولسا-دا، اشيتسه. بو
بيزينگ شول اونگي مېهمانېمېز شازادا، مونونگ ملا دوغانې داش بولوپدېر. بو
شونې ديرلتمک اوغروندا گزيار. شو چنارېنگ ياپراقلارېندان اکيديپ، ياپراقلارې
دوووپ، چنارېنگ ياپراغي نېنگ سووونې يانگقې داشېنگ اوستوندين دوکسه، ملا
دوغانې ديره لر“ ديين. سونگرا کيدري لر اوچوپ گيدن لر.

شازادا بو سووزى اشيدېپ، بير ات توربانې چنارېنگ ياپراغي نېنگ دولدورېپ،
نيرده سينگ شهرىمىز ديين، گيجانى گونديزه اولاپ، گونديزي گيجا اولاپ، آز
يوراپ، کوپ يوراپ، اوز شهرلرينه گلدى. گلسه، ملا دوغانې شول داش بولشونا
ياتان. گليپ، چاي-چورک اييمان، دسيسينه چنارېنگ ياپراغي نېنگ دوووپ، سووونې
ملا دوغانې نېنگ اوستوندين قويدې. ملا دوغانې: ”الهپوس، کوپ ياتېدېرېس-
اؤو“ ديين، آسغېرېپ يريندين قالدې. احمد شا اوغلونېنگ ديره لىنه شاد بولوپ،
تازهدن قېرق گيجه-گونديز توى اديپ، بيله کي اوغولېق لارېنې هم اوپريپدير.
بىز هم تويونې سوووپ، ياداپ گلديک.

ياغشى يتسين مرادا، يامان قالسېن اويادا، او-دا قالېپ نامه بولجاق، هممه
يتسين مرادا.

بىزىنک كانا لىمىز: